

<https://li01.tci-thaijo.org/index.php/pajrmu/index>

บทความวิจัย

ห่วงโซ่อุปทานไถ่พื้นเมือง กรณีศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช

จิรวรรณ จันทรคง^{1*} ณปภัช ช่วยชูหนู¹ และ ประพจน์ มลิวัลย์¹

¹คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80110

ข้อมูลบทความ

Article history

รับ: 7 กรกฎาคม 2565

แก้ไข: 9 ตุลาคม 2565

ตอบรับการตีพิมพ์: 21 ตุลาคม 2565

ตีพิมพ์ออนไลน์: 21 พฤศจิกายน 2565

คำสำคัญ

ห่วงโซ่อุปทาน

ไถ่พื้นเมือง

พ่อค้ารวบรวม

ผู้บริโภค

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษาด้านภาพการผลิต การตลาดและห่วงโซ่อุปทานของไถ่พื้นเมือง ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย เกษตรกรผู้เลี้ยงไถ่พื้นเมือง จำนวน 400 ราย พ่อค้ารวบรวม จำนวน 20 ราย พ่อค้าส่ง จำนวน 20 ราย พ่อค้าปลีก จำนวน 30 ราย และผู้ประกอบการร้านอาหาร จำนวน 30 ราย รวมทั้งผู้บริโภค จำนวน 400 ราย โดยใช้แบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงไถ่พื้นเมืองส่วนใหญ่นิยมเลี้ยงไถ่พื้นเมืองรูปแบบปล่อยลาน และกึ่งขังกึ่งปล่อย สายพันธุ์ที่นิยมเลี้ยง ประกอบด้วย ไถ่แดง ไถ่คอสอน ไถ่ศรีวิชัย ไถ่ซี และไถ่แดง ระยะเวลาลี้ยงเฉลี่ยประมาณ 16 สัปดาห์ต่อการผลิต น้ำหนักตัวเฉลี่ยประมาณ 1.5 กิโลกรัม/ตัว ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายไถ่พื้นเมือง พบว่ากลุ่มตัวอย่างเกษตรกรผู้เลี้ยงไถ่พื้นเมืองในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช นิยมจำหน่ายในรูปแบบไม่มีชีวิต มีราคาขายเฉลี่ย 70 - 80 บาทต่อกิโลกรัม รวมทั้งเกษตรกรนิยมจำหน่ายให้พ่อค้ารวบรวมในท้องถิ่นมากที่สุด ส่วนโครงสร้างตลาดไถ่พื้นเมือง เป็นลักษณะตลาดผู้ขายน้อยราย (Oligopoly market) ที่มีสินค้าเหมือนกันหรือใกล้เคียงกัน ส่วนอำนาจการกำหนดราคาขึ้นอยู่กับพ่อค้ารวบรวมและพ่อค้าขายส่ง ด้านการศึกษาห่วงโซ่อุปทานไถ่พื้นเมือง ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช แสดงให้เห็นว่าห่วงโซ่อุปทานไถ่พื้นเมืองในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย เกษตรกรผู้เลี้ยงไถ่พื้นเมือง ซึ่งมีทั้งดำเนินการแบบเกษตรกรรายย่อย และกลุ่มเครือข่าย พ่อค้ารวบรวมไม่มีชีวิต พ่อค้าขายส่ง/ขายปลีกไปชำแหละ ซึ่งอาจเป็นบุคคลเดียวกัน ร้านค้าหรือผู้ประกอบการร้านอาหาร และผู้บริโภคคนสุดท้าย การศึกษาห่วงโซ่อุปทานไถ่พื้นเมืองครั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการใช้ข้อมูลสำหรับการพัฒนาการเลี้ยงไถ่พื้นเมืองเชิงพาณิชย์ในระดับชุมชนให้กับเกษตรกรต่อไป

บทนำ

ไถ่พื้นเมืองมีต้นกำเนิดมาจากไถ่ป่าในแถวทวีปเอเชีย โดยเฉพาะในประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ไทย มาเลเซีย และอินโดนีเซีย ประเทศไทยมีการเลี้ยงปลาสัตว์ โดยเฉพาะไถ่พื้นเมือง ซึ่งเป็นการเลี้ยงของเกษตรกรรายย่อย เพื่อเป็นอาชีพเสริมในเกือบทุกจังหวัดของประเทศ สำหรับเนื้อไถ่ที่วางจำหน่ายในตลาดของไทยมี 4 พันธุ์หลัก ได้แก่ ไถ่เนื้อ ไถ่ซี (ไถ่ไข่ตัวผู้) ไถ่ลูกผสมพื้นเมือง และไถ่พื้นเมือง ทั้งนี้จากงานวิจัยของ Leotaragul et al. (2009) พบว่าเนื้อไถ่ที่ผู้บริโภคต้องการมากที่สุดของตลาดในประเทศไทยคือ ไถ่พื้นเมือง รองลงมาคือ ไถ่ลูกผสมพื้นเมือง ไถ่แดง และไถ่เนื้อตามลำดับ ปัจจุบันความต้องการบริโภคไถ่พื้นเมืองทั้งตลาดภายในและตลาดต่างประเทศมีปริมาณเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องคล้ายคลึงกับประเทศในเอเชียที่นิยมบริโภคเนื้อไถ่พื้นเมืองมากกว่าไถ่พันธุ์อื่น ๆ อาทิ ประเทศจีน โดยเหตุผลที่มีการนิยมบริโภคเนื้อไถ่พื้นเมืองเพราะรสชาติ และความแน่นของเนื้อ (Tang et al., 2009) และยังคงสอดคล้องกับรายงานของ Leotaragul et al. (2010) ที่รายงานว่า เนื้อไถ่พื้นเมืองของไทย มีความแน่นนุ่ม กลิ่นหอม และมีรสชาติดี จึงเป็น

ปัจจัยที่มีผลต่อการชอบบริโภคเนื้อไถ่พื้นเมือง อีกทั้งเนื้อไถ่พื้นเมืองเป็นแหล่งอาหารโปรตีนคุณภาพดีที่มีความสำคัญต่อสุขภาพของคนในชุมชน และปลอดภัยจากการตกค้างของสารปฏิชีวนะต่าง ๆ ด้วยวิธีการเลี้ยงแบบพื้นถิ่น เป็นที่ต้องการของตลาดผู้บริโภค โดยเฉพาะในเทศกาลสำคัญ เช่น ปีใหม่ และตรุษจีน เป็นต้น ทำให้ราคาเนื้อไถ่พื้นเมืองสูงกว่าเนื้อไถ่ทั่วไป 2 - 3 เท่า ส่งผลต่อแนวโน้มการเติบโตของตลาดไถ่พื้นเมืองที่สูง และสามารถขยายการผลิตเพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการของตลาดภายในประเทศและตลาดต่างประเทศ แต่ทั้งนี้กลับพบว่าการผลิตไถ่พื้นเมืองของเกษตรกรรายย่อยยังคงประสบปัญหาในเรื่องการผลิต อัตราการเจริญเติบโตช้า ให้ผลผลิตต่ำ บางช่วงไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด ส่งผลให้ไถ่พื้นเมืองมีราคาสูงกว่าไถ่เนื้อโดยเฉลี่ยประมาณร้อยละ 20 - 30 (Laopaiboon et al., 2010) รวมทั้งปัญหาด้านการตลาดของไถ่พื้นเมือง ช่องทางการจัดจำหน่าย และระดับราคาซื้อขายที่อาจไม่เป็นธรรมระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภค

ในประเทศไทยมีเกษตรกรผู้เลี้ยงไถ่พื้นเมืองทั้งหมด 2,720,316 ราย (Information and Communication Technology Center,

*Corresponding author

E-mail address: jareewan.rmutsu@gmail.com (J. Chankong)

Online print: 21 November 2022 Copyright © 2022. This is an open access article, production, and hosting by Faculty of Agricultural Technology, Rajabhat Maha Sarakham University. <https://doi.org/10.14456/paj.2022.20>

Department of livestock Development, 2021) โดยเฉพาะเกษตรกรรายย่อยที่มีอยู่ทั่วประเทศที่สามารถเลี้ยงไก่พื้นเมือง ไม่ว่าจะเป็นการเลี้ยงในรูปแบบขังกรง ปลอ่ยลาน หรือกึ่งขังกึ่งปลอ่ย โดยผู้เลี้ยงสามารถพัฒนาเป็นธุรกิจได้ อีกทั้งยังสอดคล้องกับกระแสการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการได้บริโภคอาหารปลอดภัยจากผลผลิตที่ปลอดภัย จึงเป็นเป้าหมายนำไปสู่การสร้างอาชีพและเพิ่มรายได้แก่เกษตรกร ด้านกิจกรรมทางการตลาดไก่พื้นเมือง โดยส่วนใหญ่พบว่า เกิดขึ้นในตลาดท้องถิ่น ตลาดชุมชนทำให้ส่วนแบ่งการตลาดไก่พื้นเมืองมีน้อยมาก เมื่อเทียบกับตลาดไก่เนื้อ ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าการเลี้ยงไก่พื้นเมืองส่วนใหญ่ เป็นการเลี้ยงโดยเกษตรกรรายย่อย เลี้ยงแบบหลังบ้าน ผู้รวบรวมไม่มีชีวิตจึงต้องตระเวนรับซื้อไก่ในหมู่บ้านเพื่อนำไปจำหน่ายให้กับพ่อค้าชำแหละหรือชำแหละเอง แล้วจึงนำไปจำหน่ายต่อในตลาดชุมชนและผู้บริโภคต่อไป (Boonman & Weesaphen, 2009; Wongsuthavas & Sombun, 2009) แต่อย่างไรก็ตามยังไม่ปรากฏข้อมูลแน่ชัดถึงเส้นทางการตลาด ช่องทางการจัดจำหน่าย ตลอดจนห่วงโซ่อุปทานของไก่พื้นเมือง ซึ่งข้อมูลเหล่านี้มีความจำเป็นและมีส่วนสำคัญที่ส่งผลต่อความเข้าใจในกระบวนการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริง ตั้งแต่เกษตรกรผู้ผลิต จนถึงผู้บริโภคคนสุดท้าย เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาระบบการผลิตไก่พื้นเมือง แนวทางในการขยายตลาดไก่พื้นเมือง ตลอดจนแนวโน้มการบริโภคไก่พื้นเมืองในอนาคต ดังนั้นการศึกษาห่วงโซ่อุปทานไก่พื้นเมืองกรณีศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราชครั้งนี้ จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานภาพการผลิตและการตลาดไก่พื้นเมือง รวมทั้งศึกษาองค์ประกอบของโซ่อุปทานซึ่งมีรูปแบบที่หลากหลาย การดำเนินกิจกรรมขององค์ประกอบในโซ่อุปทานไก่พื้นเมือง ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาศักยภาพการผลิต และการตลาดไก่พื้นเมืองของเกษตรกร และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในห่วงโซ่อุปทานไก่พื้นเมือง ตลอดจนอาจเป็นแรงผลักดันให้เกิดการพัฒนาเข้าสู่รูปแบบเชิงพาณิชย์ที่ยั่งยืนต่อไปในอนาคต

อุปกรณ์และวิธีการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) และมีการตรวจสอบเครื่องมือโดยทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content validity) โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน หลังจากนั้นนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ (Wording) เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้ในการสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลจริง

วิธีการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพทั่วไปด้านการผลิตและการตลาดของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง ในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยเลือกศึกษากลุ่มตัวอย่างเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 400 ราย โดยกลุ่มตัวอย่างที่ทำการวิจัยได้จากการคำนวณจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช พ.ศ. 2564 จำนวน 74,755 ราย (Information and Communication Technology Center, Department of livestock Development, 2021) และกำหนดกลุ่มตัวอย่าง โดยคำนวณจากสูตรการหาขนาดตัวอย่างที่ระดับความเชื่อมั่น

ร้อยละ 95 (Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 ราย จากนั้นทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบใช้ความน่าจะเป็น โดยกำหนดสัดส่วนตามฐานข้อมูลประชากรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองในแต่ละพื้นที่อำเภอของจังหวัดนครศรีธรรมราช

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาองค์ประกอบของโซ่อุปทาน การดำเนินกิจกรรมขององค์ประกอบในโซ่อุปทานไก่พื้นเมืองในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช

- การศึกษาห่วงโซ่อุปทานที่ 1 ด้านการผลิต ทำการเก็บรวบรวมเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป สถานภาพเลี้ยงไก่พื้นเมือง รวมทั้งองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงไก่พื้นเมืองจากเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 400 ราย ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ความน่าจะเป็น โดยกำหนดสัดส่วนตามฐานข้อมูลประชากรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองในแต่ละพื้นที่อำเภอของจังหวัดนครศรีธรรมราช

- การศึกษาห่วงโซ่อุปทานที่ 2 ด้านการรวบรวม และการชำแหละไก่พื้นเมือง ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับขั้นตอนการรับซื้อไก่พื้นเมืองมีชีวิตจากเกษตรกร รวมทั้งกระบวนการรวบรวม จัดซื้อ และชำแหละไก่พื้นเมือง โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างพ่อค้ารวบรวมที่คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 20 ราย

- การศึกษาห่วงโซ่อุปทานที่ 3 ด้านการจัดจำหน่ายไก่พื้นเมือง การค้าส่ง/ค้าปลีก ทำการเก็บรวบรวมเกี่ยวกับลักษณะช่องทางการจำหน่ายไก่พื้นเมือง ปริมาณการจำหน่ายจากเกษตรกร โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง พ่อค้าส่ง จำนวน 20 ราย พ่อค้าปลีก จำนวน 30 ราย และผู้ประกอบการร้านอาหาร จำนวน 30 ราย ที่คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling)

- การศึกษาห่วงโซ่อุปทานที่ 4 กลุ่มผู้บริโภคไก่พื้นเมือง โดยศึกษาจากผู้ซื้อหรือเคยซื้อเนื้อไก่พื้นเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช กำหนดกลุ่มตัวอย่าง โดยคำนวณจากสูตรการหาขนาดตัวอย่างที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 (Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 ราย ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience sampling)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ดังนี้

1. การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive method) เป็นการวิเคราะห์โดยอาศัยวิธีการทางสถิติอย่างง่าย เพื่ออธิบายถึงสภาพทั่วไปด้านสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง รูปแบบการผลิตไก่พื้นเมือง ตลอดจนอธิบายองค์ประกอบของห่วงโซ่อุปทานไก่พื้นเมือง โดยนำข้อมูลจากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

2. การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative method) เป็นการวิเคราะห์โดยอาศัยวิธีการทางสถิติ เพื่อหาค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Pongvichai, 2008) ตลอดจนการคำนวณหาต้นทุนและผลตอบแทนของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง โดยวิเคราะห์โครงสร้างต้นทุนและผลตอบแทนที่เป็นไปตามหลักทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์

ผลการวิจัย

จากการศึกษาสถานภาพการผลิตและการตลาดไก่พื้นเมือง

และองค์ประกอบของห่วงโซ่อุปทานไก่พื้นเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยทำการศึกษาระบบการที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ผู้ผลิต จนกระทั่งถึงผู้บริโภค โดยมีผลการวิจัย ดังนี้

1. การผลิตและการตลาดไก่พื้นเมืองของเกษตรกรในจังหวัดนครศรีธรรมราช

พบว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองส่วนใหญ่จะเลี้ยงไก่พื้นเมืองรูปแบบปล่อยลาน และกึ่งขังกึ่งปล่อย สายพันธุ์ที่นิยมเลี้ยงประกอบด้วย ไก่แดง ไก่คอลอน ไก่ศรีวิชัย ไก่ซี และไก่เบตง เป็นต้น ด้านการจัดหาพันธุ์ไก่ เกษตรกรส่วนใหญ่นิยมสั่งซื้อพันธุ์ไก่จากศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์นครศรีธรรมราช หรือจังหวัดใกล้เคียง แต่บางกลุ่มเกษตรกรมีการซื้อพ่อแม่พันธุ์มาแล้วเพาะฟักเอง โดยเกษตรกรมีระยะเวลาในการเลี้ยงไก่ประมาณ 1-2 ชั่วโมง/วัน แรงงานครัวเรือนในการเลี้ยงไก่ 1-2 คน/ครัวเรือน จำนวนโรงเรือนของเกษตรกร 1 – 2 โรงเรือน/ครัวเรือน ในส่วนพื้นที่ของโรงเรือนจะใช้แกลบรอง อายุการใช้งานของโรงเรือน 5 – 10 ปี ด้านประสบการณ์ในการเลี้ยงไก่ส่วนใหญ่ ไม่เกิน 10 ปี เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับความรู้ด้านการเลี้ยงไก่มาจากครอบครัว เพื่อนและญาติ รวมทั้งความรู้จาก

เจ้าหน้าที่ของรัฐ

ด้านการศึกษาด้านทุนผลตอบแทนการผลิตไก่พื้นเมืองของเกษตรกร ระยะเวลาเฉลี่ยประมาณ 16 สัปดาห์ต่อรอบการผลิต มีน้ำหนักเฉลี่ยประมาณ 1.5 กิโลกรัม/ตัว หากจำหน่ายไก่มีชีวิตได้ในราคา 80 บาท/กิโลกรัม หรือราคาขายไก่มีชีวิตรวมเฉลี่ยประมาณ 120 บาท/ตัว โดยเกษตรกรมีรายได้สุทธิต่อรอบการผลิต จำนวน 2.04 บาท/ตัว/รอบการผลิต รายได้เหนือต้นทุนเงินสด จำนวน 36.42 บาท/ตัว/รอบการผลิต และมีอัตราส่วนผลตอบแทนต่อการลงทุน (ROI) เท่ากับ 1.73 ด้านต้นทุนรวมในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง เป็นจำนวน 117.96 บาท/ตัว/รอบการผลิต โดยแยกเป็นต้นทุนคงที่ ประกอบด้วย ค่าเสื่อมราคาโรงเรือนและอุปกรณ์ ค่าเสียโอกาสการใช้ที่ดิน และค่าเสียโอกาสเงินลงทุน ซึ่งไม่เป็นเงินสด จำนวน 9.88 บาทซึ่งเป็นค่าเสื่อมราคาโรงเรือนและอุปกรณ์ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 3.81 ด้านต้นทุนผันแปรรวม จำนวน 108.08 บาท สำหรับต้นทุนผันแปรที่สำคัญ ประกอบด้วย ค่าอาหาร คิดเป็นร้อยละ 54.26 ค่าเสียโอกาสแรงงานครัวเรือนที่ไม่เป็นเงินสด คิดเป็นร้อยละ 20.77 และค่าพันธุ์ไก่ คิดเป็นร้อยละ 12.72 ตามลำดับ (Table 1)

Table 1 Cost-benefit of native chicken production (baht/bird/production cycle)

Item	Value In cash (baht)	Value non-cash (baht)	Percentage
1. Fixed cost			
1.1 Depreciation of poultry structure and equipment		4.50	3.81
1.2 Opportunity cost for land use		3.70	3.14
1.3 Opportunity cost for capital		1.68	1.42
Total fixed cost		9.88	
2. Variable cost			
2.1 Breed	15.00		12.72
2.2 Feed	64.00		54.26
2.3 Drug and vaccine	1.20		1.02
2.4 Floor laying materials	0.70		0.59
2.5 Structure repairs and equipment	0.98		0.83
2.6 Others such as water and electricity bills	1.70		1.44
2.7 Household opportunity cost		24.50	20.77
Total variable cost	108.08		
Total cost	117.96		100.00
Total cash cost	83.58		
Total income	120.00		
Net income	2.04		
Income over cash cost	36.42		
Return on investment (ROI)	1.73		

Source: from questionnaire and author calculations.

ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายไก่พื้นเมือง พบว่ากลุ่มตัวอย่างเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช นิยมจำหน่ายในรูปแบบไก่มีชีวิต มีราคาขายเฉลี่ย 70 - 80 บาทต่อกิโลกรัม ทั้งนี้พบว่าเกษตรกรนิยมจำหน่ายให้พ่อค้ารวบรวมในท้องถิ่นมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 71.25 เนื่องจากความสะดวกในการติดต่อสื่อสารและความไว้วางใจ ซึ่งทำการติดต่อซื้อขายกันมาเป็นระยะเวลายาวนาน รองลงมาคือ จำหน่ายให้แก่พ่อค้าส่ง/พ่อค้าปลีกที่มารับซื้อในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 20.25 และช่องทางอื่น ๆ เช่น จำหน่ายให้กับผู้บริโภคในชุมชนโดยตรง หรือผู้ประกอบการร้านอาหารในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 8.50

2. องค์ประกอบของห่วงโซ่อุปทานไก่พื้นเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ในส่วนของการศึกษาองค์ประกอบของห่วงโซ่อุปทานไก่

พื้นเมือง ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย 5 ส่วน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรที่เลี้ยงไก่พื้นเมืองที่ดำเนินการในรูปแบบของเกษตรกรรายย่อย และบางพื้นที่มีการรวมกลุ่มในลักษณะกลุ่มเครือข่าย โดยมีกำลังการผลิตตั้งแต่ 50 - 200 ตัวต่อรอบการผลิต ส่วนใหญ่เลี้ยงแบบกึ่งขังกึ่งปล่อย โดยใช้เวลาเลี้ยงเฉลี่ยประมาณ 16 สัปดาห์ต่อรอบการผลิต จนได้น้ำหนักตัวตรงตามตลาดต้องการ คือ มีน้ำหนักตัวเฉลี่ยประมาณ 1.5 กิโลกรัม และมีคุณภาพขาตรงตามตลาดต้องการ คือ ผิวหนังสวย หนังมีสีเหลือง แข็งเหลือง โดยนิยมจำหน่ายในรูปแบบไก่มีชีวิต มีราคาขายเฉลี่ย 70-80 บาทต่อกิโลกรัม ทั้งนี้พบว่าเกษตรกรนิยมจำหน่ายให้พ่อค้ารวบรวมในท้องถิ่นมากที่สุด

2. ผู้รวบรวมไก่พื้นเมืองมีชีวิต ทำหน้าที่รับซื้อไก่พื้นเมืองมีชีวิตจากฟาร์มของเกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่ชุมชน หรือกลุ่มเครือข่าย โดยจะรับซื้อไก่พื้นเมืองให้กับเกษตรกร โดยส่วนใหญ่ผู้รวบรวมไก่พื้นเมืองมีชีวิตจะตระเวนเข้าไปรับซื้อไก่พื้นเมืองในพื้นที่ชุมชน โดยนิยมเข้าไปรับซื้อช่วงเย็นหรือใกล้ค่ำ เพื่อความสะดวกและง่ายในการจับไก่พื้นเมืองในฟาร์มของเกษตรกร และรวบรวมส่งต่อ หรือในบางพื้นที่ผู้รวบรวมไก่พื้นเมืองมีชีวิตมีการตั้งจุดรับซื้อ โดยนิยมใช้รถกระบะจอดตั้งจุดรับซื้อประจำบริเวณในชุมชน/หมู่บ้าน ในช่วงเช้าของวันที่ตรงกับที่ตั้งตลาดนัดชุมชน โดยในช่วงปกติรับซื้อไก่พื้นเมืองมีชีวิต กิโลกรัมละ 70 - 80 บาท แต่หากเป็นช่วงเทศกาลราคากิโลกรัมละ 90 - 100 บาท เพื่อนำมาชำแหละที่โรงเชือดมาตรฐาน และจำหน่ายต่อไป

3. พ่อค้าขายส่งไก่พื้นเมืองชำแหละ บางพื้นที่ในจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นบุคคลเดียวกับผู้รวบรวมไก่พื้นเมืองมีชีวิต ทำหน้าที่ขายส่งไก่พื้นเมืองชำแหละที่เอาอวัยวะภายในออกแล้วให้กับพ่อค้าปลีกในตลาดชุมชน และผู้ประกอบการร้านอาหาร โดยนิยมจำหน่ายในราคากิโลกรัมละ 110 - 120 บาท ทั้งนี้จากการสอบถาม พบว่าพ่อค้าขายส่งสามารถส่งไก่พื้นเมืองชำแหละในแต่ละพื้นที่ เดือนละประมาณ 1,000 - 1,500 ตัว แต่ในช่วงเทศกาลปีใหม่จนกระทั่งถึงเทศกาลตรุษจีน และเซ็งเม้ง มียอดการสั่งซื้อเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 30 - 50 และส่งผลให้ระดับราคาเพิ่มขึ้น ร้อยละ 20 - 30

4. ผู้ประกอบการร้านอาหาร ส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดใกล้เคียง เช่น จังหวัดพัทลุง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ทั้งนี้ผู้ประกอบการร้านอาหารแต่ละร้านต้องการไก่พื้นเมืองที่มีลักษณะแตกต่างกันบ้างตามประเภทอาหารที่จำหน่าย เช่น ผู้ประกอบการบางรายต้องการเฉพาะไก่พื้นเมืองที่มีน้ำหนักตัวมากกว่า 1.5 กิโลกรัม บางรายต้องการเฉพาะไก่พื้นเมืองเพศผู้ หรือเพศเมีย หรือบางรายต้องการทั้งเพศผู้และเพศเมีย โดยขึ้นอยู่กับเมนูหลักที่ผู้ประกอบการร้านอาหารจำหน่ายให้กับผู้บริโภค เช่น ข้าวมันไก่พื้นเมือง แกงคั่วไก่พื้นเมือง ไก่พื้นเมืองต้มขมิ้น เป็นต้น

5. ผู้บริโภคไก่พื้นเมือง ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งโดยส่วนใหญ่ผู้บริโภคนิยมนำไก่พื้นเมืองไปประกอบอาหารในครัวเรือน โดยซื้อไก่ชำแหละ ที่ระดับราคา 120 - 150 บาท/กิโลกรัม ทั้งนี้พบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่ซื้อไก่พื้นเมืองจากตลาดสดเพื่อประกอบอาหารในครัวเรือน โดยประเภทอาหารที่เลือกทำส่วนใหญ่ เป็นเมนูประเภทต้ม และแกง ส่วนเหตุผลในการซื้อไก่พื้นเมืองนั้น เนื่องจากไก่พื้นเมืองสามารถให้คุณค่าทางโภชนาการทางอาหารได้เป็นอย่างดี มีราคาที่เหมาะสมกับคุณค่าโภชนาการที่คาดว่าจะได้รับ และเลือกซื้อเนื่องจากเนื้อของไก่พื้นเมืองมีความนุ่มและเหนียวปรุงอาหารได้หลากหลาย และมีรสชาติดี

ทั้งนี้จากการศึกษาห่วงโซ่อุปทานไก่พื้นเมืองในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยเริ่มจากเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองมีชีวิต และท้ายสุดถึงมือผู้บริโภค (Figure 1) โดยมีรายละเอียดทั้ง 5 รูปแบบดังนี้

รูปแบบที่ 1 โดยเริ่มจากเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองมีชีวิต และจำหน่ายโดยตรงให้แก่ผู้บริโภคในชุมชน

รูปแบบที่ 2 โดยเริ่มจากเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองมีชีวิต และจำหน่ายตรงไปยังผู้ประกอบการ/ร้านอาหารในชุมชน และท้ายสุดถึงมือผู้บริโภค

รูปแบบที่ 3 โดยเริ่มจากเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองมีชีวิต ขายผ่านพ่อค้าขายส่ง/ขายปลีกไก่พื้นเมืองชำแหละ และท้ายสุดถึงมือผู้บริโภค

รูปแบบที่ 4 โดยเริ่มจากเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองมีชีวิต ขายผ่านพ่อค้าผู้รวบรวมไก่พื้นเมืองมีชีวิต ผ่านพ่อค้าขายส่งไก่พื้นเมืองชำแหละ และพ่อค้าขายปลีกไก่พื้นเมืองชำแหละ ท้ายสุดถึงมือผู้บริโภค

รูปแบบที่ 5 โดยเริ่มจากเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองมีชีวิต ขายผ่านพ่อค้าผู้รวบรวมไก่พื้นเมืองมีชีวิต ผ่านพ่อค้าขายส่งไก่พื้นเมืองชำแหละ ผู้ประกอบการ/ร้านอาหาร และท้ายสุดถึงมือผู้บริโภค

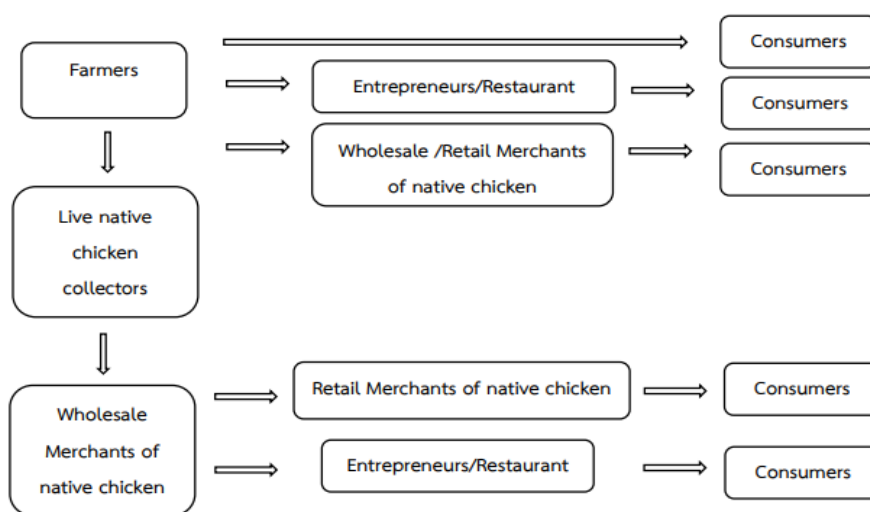

Figure 1 Supply chain of native chicken in Nakhon Sri Thammarat Province.

วิจารณ์ผลการวิจัย

การศึกษาด้านภาพการผลิตและการตลาด ด้านต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตไก่พื้นเมือง ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าต้นทุนรวมในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง เป็นจำนวน 117.96 บาท/ตัว/รอบการผลิต ที่น้ำหนักตัวเฉลี่ยประมาณ 1.5 กิโลกรัม/ตัว ราคาขายไก่มีชีวิตรวม 120 บาท/ตัว โดยเกษตรกรมีรายได้สุทธิต่อการรอบการผลิต จำนวน 2.04 บาท/ตัว/รอบการผลิต รายได้เหนือต้นทุนเงินสด จำนวน 36.42 บาท/ตัว/รอบการผลิต ทั้งนี้จะเห็นว่ารายได้เหนือต้นทุนเงินสดยังคงมากกว่าศูนย์ แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรยังคงสามารถดำเนินกิจกรรมเลี้ยงไก่พื้นเมืองต่อไปได้ เนื่องจากผลตอบแทนเหนือต้นทุนเงินสดมากกว่าศูนย์ นั้นหมายถึงเกษตรกรยังคงมีรายได้สูงกว่าต้นทุนเงินสดที่ใช้ในการผลิต ด้านต้นทุนรวมในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง พบว่าโครงสร้างต้นทุน สามารถแยกเป็นต้นทุนคงที่ ประกอบด้วย ค่าเสื่อมราคาโรงเรือนและอุปกรณ์ ค่าเสียโอกาสการใช้ที่ดิน และค่าเสียโอกาสเงินลงทุน ซึ่งเป็นค่าเสื่อมราคาโรงเรือนและอุปกรณ์ มากที่สุด ด้านต้นทุนผันแปรที่สำคัญ ประกอบด้วย ต้นทุนค่าอาหาร มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 59.22 ค่าเสียโอกาสแรงงานครัวเรือนที่ไม่เป็นเงินสด คิดเป็นร้อยละ 22.67 และค่าพันธุ์คิดเป็นร้อยละ 13.88 ตามลำดับ ทั้งนี้พบว่าต้นทุนการผลิตไก่พื้นเมืองที่มีสัดส่วนสูงนี้มาจากค่าอาหารสัตว์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chankong & Chauchu-noo (2021) และ Chauchu-noo et al. (2022) ที่พบว่า ต้นทุนในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองมากที่สุดคือต้นทุนค่าอาหารสัตว์ และจากงานวิจัยของ Prapasawat et al. (2012) กล่าวว่า ต้นทุนที่สำคัญที่สุดในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง คือ ต้นทุนค่าอาหารสัตว์เช่นกัน ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าการเลี้ยงไก่พื้นเมือง ต้นทุนที่สำคัญที่สุด คือ ต้นทุนค่าอาหารสัตว์ ดังนั้นการเลี้ยงไก่พื้นเมืองควรคำนึงถึงระยะเวลาในการเลี้ยงที่เหมาะสม เพื่อให้ได้ขนาดและปริมาณที่ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค ซึ่งจากการศึกษาพบว่าที่ระดับน้ำหนักเฉลี่ยประมาณ 1.5 กิโลกรัม/ตัว ทั้งนี้หากเกษตรกรมีการวางแผนการผลิต ควบคุมระยะเวลาในการผลิตที่เหมาะสม จะส่งผลต่อการบริหารจัดการต้นทุนที่มีประสิทธิภาพ เช่น กระบวนการการให้อาหารที่ถูกวิธี การให้อาหารตรงตามความต้องการในแต่ละช่วงอายุ และการจัดหาวัตถุดิบอาหารสัตว์ในพื้นที่ซึ่งเป็นแนวทางในการลดต้นทุนค่าอาหารสัตว์ลง ส่งผลต่อรายได้สุทธิที่เพิ่มขึ้นต่อการรอบการผลิต รวมทั้งการสร้างเครือข่าย การรวมกลุ่มในการพัฒนาการเลี้ยงไก่พื้นเมือง เพื่อสร้างอำนาจในการต่อรองเรื่องราคาราคาสินค้า ตลอดจนการวางแผนการผลิตให้เป็นระบบเพื่อให้มีผลผลิตสม่ำเสมอ และเพียงพอกับความต้องการตลอดทั้งปี

ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายไก่พื้นเมือง เป็นการศึกษาเพื่อแสดงการเคลื่อนย้ายของสินค้าจากผู้ผลิต ผ่านพ่อค้าคนกลาง ประเภทใดบ้างก่อนถึงมือผู้บริโภค จากการศึกษาช่องทางการจัดจำหน่ายไก่พื้นเมือง พบว่ากลุ่มตัวอย่างเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช นิยมจำหน่ายในรูปแบบไก่มีชีวิตมีราคาขายเฉลี่ย 70-80 บาทต่อกิโลกรัม ทั้งนี้พบว่า เกษตรกรนิยมจำหน่ายให้พ่อค้ารวบรวมในท้องถิ่นมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 71.25 เนื่องจากความสะดวกในการติดต่อสื่อสารและความไม่ไว้วางใจ ซึ่งทำการติดต่อซื้อขายกันมาเป็นระยะเวลายาวนาน รองลงมาคือ จำหน่ายให้แก่พ่อค้าส่ง/พ่อค้าปลีกที่มารับซื้อในชุมชน คิดเป็น

ร้อยละ 20.25 และช่องทางอื่น ๆ เช่น จำหน่ายให้กับผู้บริโภคในชุมชนโดยตรง หรือร้านอาหารในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 8.50 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย Chauchu-noo et al. (2022) ได้ทำการศึกษากล่องทางการจัดจำหน่ายไก่แดง ซึ่งเป็นไก่พื้นเมืองพันธุ์ดั้งเดิมของไทยที่นิยมเลี้ยงในพื้นที่ภาคใต้ โดยพบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แดงนิยมจำหน่ายให้พ่อค้ารวบรวมในท้องถิ่นมากที่สุด ร้อยละ 68.33 รองลงมาคือ จำหน่ายให้แก่พ่อค้าส่ง/พ่อค้าปลีกที่มารับซื้อในชุมชน ร้อยละ 20.00 และช่องทางอื่น ๆ เช่น จำหน่ายให้ร้านอาหารในชุมชน ร้อยละ 11.67 ตามลำดับ แต่ทั้งนี้จากการศึกษางานของ Saenkhunthow et al. (2016) ทำการศึกษาการผลิตและการตลาดไก่พื้นเมืองในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม พบว่า วิถีตลาดไก่พื้นเมืองในพื้นที่ดังกล่าว เกษตรกรส่วนใหญ่ทำการผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือนเหลือจึงจำหน่ายเป็นไก่มีชีวิต โดยเน้นจำหน่ายให้กับผู้บริโภคในชุมชน มากที่สุด ร้อยละ 46.60 รองลงมาคือ พ่อค้าผู้รวบรวมในชุมชน ร้อยละ 29.49 เครือข่ายเกษตรกร ร้อยละ 24.28 ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองในจังหวัดมหาสารคามทำหน้าที่เป็นทั้งผู้ผลิต รวบรวม จำหน่าย และจำหน่ายให้กับผู้บริโภคโดยตรง

ด้านการศึกษาห่วงโซ่อุปทานไก่พื้นเมือง ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช แสดงให้เห็นว่าห่วงโซ่อุปทานไก่พื้นเมืองในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย เกษตรกร พ่อค้ารวบรวมไก่มีชีวิต พ่อค้าขายส่ง/ขายปลีกไก่ชำแหละ ร้านค้าหรือผู้ประกอบการร้านอาหาร และผู้บริโภคคนสุดท้าย ซึ่งสอดคล้องกับห่วงโซ่อุปทานไก่พื้นเมืองสายพันธุ์อื่น ในพื้นที่ต่าง ๆ เช่น งานวิจัยของ Wongsuthavas & Sombun (2009) รายงานว่าห่วงโซ่อุปทานไก่พื้นเมืองของอำเภอพังโคน และอำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ประกอบด้วย ผู้เลี้ยงไก่ที่เลี้ยงแบบปล่อยให้หากินเองตามธรรมชาติ ผู้รวบรวม ผู้ชำแหละ ผู้จำหน่าย และผู้บริโภค โดยผู้รวบรวม ผู้ชำแหละ และผู้จำหน่ายเป็นบุคคลเดียวกัน โดยจะออกไปรวบรวมไก่พื้นเมืองในหมู่บ้านด้วยตนเอง เพื่อมาชำแหละและจำหน่ายให้กับผู้บริโภคต่อไป อีกทั้งงานวิจัยของ Nuathnuplong et al. (2019) ได้ทำการศึกษาคูโครงสร้างตลาดไก่เบตงในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส พบว่าตลาดไก่เบตงเป็นตลาดผู้ขายน้อยราย โดยเส้นทางการตลาดของไก่เบตง เริ่มจากเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่เบตงมีชีวิต ผ่านผู้รวบรวมไก่เบตงมีชีวิต ผ่านพ่อค้าขายส่งไก่เบตงชำแหละ และผู้ประกอบการร้านค้า ได้แก่ ร้านข้าวมันไก่ ภัตตาคาร และโรงแรม จนกระทั่งถึงมือผู้บริโภค ทั้งนี้จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องจึงพบว่า เส้นทางการตลาดไก่พื้นเมืองส่วนใหญ่จะประกอบด้วย เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง ผู้รวบรวม ผู้จัดจำหน่าย และผู้บริโภค ทั้งนี้ผู้รวบรวม ผู้ชำแหละ และผู้จำหน่าย อาจเป็นบุคคลเดียวกัน โดยจะทำหน้าที่ออกไปรวบรวมไก่พื้นเมืองในหมู่บ้าน หรือชุมชนใกล้เคียง เพื่อนำมาชำแหละ และจำหน่ายให้กับผู้บริโภคต่อไป

จากการศึกษาห่วงโซ่อุปทานไก่พื้นเมืองในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช และโครงสร้างตลาดไก่พื้นเมือง พบว่าตลาดไก่พื้นเมืองมีลักษณะโครงสร้างตลาดเป็นตลาดผู้ขายน้อยราย (Oligopoly market) คือ ในตลาดมีจำนวนผู้ขายน้อยราย ในที่นี้หมายถึง พ่อค้ารวบรวมไก่พื้นเมือง พ่อค้าส่ง/ปลีก ซึ่งพบว่าแต่ละชุมชนมีจำนวนน้อยราย ที่มีสินค้าเหมือนหรือใกล้เคียงกัน หากมี

ความแตกต่างก็เพียงเล็กน้อยและสามารถทดแทนกันได้ ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริโภคไก่พื้นเมืองไม่สามารถจำแนกได้ว่าเป็นไก่พื้นเมืองพันธุ์ไหนอย่างไร โดยทั่วไปจะเข้าใจว่าเป็นไก่พื้นเมือง หรือที่เรียกกันส่วนใหญ่ในภาคใต้ว่า ไก่บ้าน การเข้าสู่ตลาดของผู้ขายรายใหม่ทำได้ค่อนข้างยาก โดยเฉพาะพ่อค้ารวบรวมในท้องถิ่น ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน มีกลุ่มเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารทางการตลาด ตลอดจนมีความผูกพันกับเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองในแต่ละพื้นที่ชุมชนเป็นอย่างดี ส่งผลให้อำนาจการกำหนดราคาขึ้นอยู่กับพ่อค้ารวบรวมและพ่อค้าขายส่ง สำหรับเส้นทางการตลาดของไก่พื้นเมืองในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยส่วนใหญ่เริ่มจากเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองมีชีวิต ผ่านพ่อค้ารวบรวมไก่พื้นเมืองมีชีวิต พ่อค้าขายส่ง/ขายปลีกไก่พื้นเมืองชำแหละ ร้านค้า/ผู้ประกอบการร้านอาหารไก่พื้นเมือง และท้ายสุดถึงมือผู้บริโภค ทั้งนี้จากการศึกษาห่วงโซ่อุปทานไก่พื้นเมืองในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าแนวทางการบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานไก่พื้นเมืองในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ควรมีการส่งเสริมให้เกษตรกรผู้ผลิตไก่พื้นเมืองนำความรู้ที่ได้ทั้งจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อไปประยุกต์ใช้ในกระบวนการผลิตและการตลาด เช่น แนวทางในการบริหารจัดการต้นทุนผลตอบแทน ตลอดจนการพัฒนาในการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ไก่พื้นเมืองเพื่อเสริมสร้างรายได้ให้กับครอบครัวอีกทางหนึ่ง อีกทั้งหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรช่วยกันผลักดันและส่งเสริม ประชาสัมพันธ์ไก่พื้นเมืองภาคใต้ให้เป็นที่ยอมรับในวงกว้าง ตลอดจนการส่งเสริมการจัดการการตลาดไก่พื้นเมืองที่ดีจะเป็นแนวทางสำคัญในการส่งเสริมการผลิตไก่พื้นเมืองของเกษตรกรสู่การผลิตเชิงพาณิชย์ในอนาคต

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาสถานภาพการผลิตและการตลาด ตลอดจนห่วงโซ่อุปทานไก่พื้นเมือง ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองส่วนใหญ่ เลี้ยงไก่พื้นเมืองรูปแบบปล่อยลาน และกึ่งขังกึ่งปล่อย ใช้เวลาเลี้ยงเฉลี่ยประมาณ 16 สัปดาห์ต่อรอบการผลิต มีน้ำหนักตัวเฉลี่ยประมาณ 1.5 กิโลกรัม/ตัว ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายไก่พื้นเมือง พบว่ากลุ่มตัวอย่างเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช นิยมจำหน่ายในรูปแบบไก่มีชีวิต มีราคาขายเฉลี่ย 70 - 80 บาทต่อกิโลกรัม โดยนิยมจำหน่ายให้พ่อค้ารวบรวมในท้องถิ่นมากที่สุด ส่วนโครงสร้างตลาดไก่พื้นเมือง เป็นลักษณะตลาดผู้ขายน้อยราย การเข้าสู่ตลาดของผู้ขายรายใหม่ทำได้ค่อนข้างยาก และอำนาจการกำหนดราคาขึ้นอยู่กับพ่อค้ารวบรวมและพ่อค้าขายส่ง ด้านการศึกษาห่วงโซ่อุปทานไก่พื้นเมือง ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช แสดงให้เห็นว่าห่วงโซ่อุปทานไก่พื้นเมืองในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วยเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง พ่อค้ารวบรวมไก่มีชีวิต พ่อค้าขายส่ง/ขายปลีกไก่ชำแหละ ร้านค้าหรือผู้ประกอบการร้านอาหาร และผู้บริโภคคนสุดท้าย ทั้งนี้จากการศึกษาองค์ประกอบของห่วงโซ่อุปทานไก่พื้นเมือง เพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการร่วมกันทั้งเกษตรกรผู้ผลิต พ่อค้ารวบรวม พ่อค้าส่ง พ่อค้าปลีก ผู้ประกอบการร้านอาหารและผู้บริโภค ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจร่วมกัน ส่งเสริมให้เกิดความมั่นคงทางอาหารต่อไปในอนาคต

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในห่วงโซ่อุปทานไก่พื้นเมือง ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี รวมทั้งขอขอบคุณงบประมาณสนับสนุนทุนวิจัยจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย งบประมาณกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ประจำปี พ.ศ. 2564 ภายใต้โครงการวิจัย ห่วงโซ่อุปทานไก่พื้นเมือง กรณีศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช และขอขอบคุณคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย ที่ให้การสนับสนุนการดำเนินโครงการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี

References

- Boonman, C. & Weesaphen, S. (2009). *The evaluation of feasibility of native chicken production for commerce in the community level case study: Mai Ma-Dan grilled chicken, Baan-Kean grilled chicken and native chicken trading in the market of Sisaket, Yasothon, and Ubon Ratchathani Provinces* (Research report). Bangkok: Thailand Research Fund (TRF). (in Thai)
- Chankong, J., & Chauychu-noo, N. (2021). Production potential and economic, society and environmental impacts of Khaolak black bone chicken, Trang Province. *Prawarun Agricultural Journal*, 18(1), 80-87. (in Thai)
- Chuaychu-noo, N., Ponatong, B., Kakulpim, P., & Chankong, J. (2022). *Cost - benefit analysis and distribution channel of Dang chicken in Southern region*. *Prawarun Agricultural Journal*, 19(1), 59-65. (in Thai)
- Information and Communication Technology Center, Department of livestock Development. (2021). *Database system for farmers*. Accessed October 30, 2021. Retrieved from: <https://opendata.nesdc.go.th/dataset/d7681470-0120-47ab-8315-5cd28b9539c8/resource/1b116b37-ce19-415d-ae04-dd734add184f/download/-2564.pdf>. (in Thai)
- Leotaragul, A., Prathum, C., & Morathop, S. (2009). *Guidance for customers perception of Pradu Hangdum Chiangmai chicken* (Research report). Bangkok: Thailand Research Fund (TRF). (in Thai)
- Leotaragul, A., Prathum, C., Pangmao S., & Phianmongkhon, A. (2010). Satisfaction of consumers with native chicken (Pradu Hangdum Chiangmai) meat. *Khon Kaen Agriculture Journal*, 38, 104-107. (in Thai)
- Laopaiboon, B., Duangjinda, M., Vongpralab, T., Sanchaisuriya, P., Nantachai, K., & Boonkum, W. (2010). Testing of growth performances and meat tenderness in crossbred chicken from Thai indigenous sire and commercial dam. *Khon Kaen Agriculture Journal*, 38(4), 373-384. (in Thai)

- Nualhnuplong, P., Wattanachant, C., Wattansit, S., & Somboonsuke, B. (2019). Market structure marketing channel and supply chain of Betong chicken in Pattani Yala and Narathiwat Provinces. *Journal of Agricultural Research and Extension*. 36(3), 78-85. (in Thai)
- Pongvichai, S. (2008). *Statistical data analysis by computer*. (19th ed.) Bangkok.: Chulalongkorn University printing house. (in Thai)
- Prapasawat, C., Laothong, S., Leotaragul, A., Rattanachawanon, P., & Prasert, C. (2012). *Economic development of native chicken (Chee-Tha Pra) to response for career of farmers and consumers* (Research report). Bangkok: Thailand Research Fund (TRF). (in Thai)
- Saengkunthow, U., Prasert, C., & Nonta, K. (2016). *Study on the system of production and marketing of Thai native chicken In Maha Sarakham Province*. Accessed April 15, 2020. Retrieved from: http://region4.dld.go.th/webnew/images/stories/vic_hakarn/04-2-04-60.pdf. (in Thai)
- Wongsuthavas, S., & Sombun, K. (2009). *Feasibility study of the using of native chicken or native hybrid chicken for commercial in community level: Sakon Nakhon Province* (Research report). Bangkok: Thailand Research Fund (TRF). (in Thai)
- Tang, H., Gong, Y. Z., Wu, C. X., Jiang, J., Wang, Y., & Li, K. (2009). Variation of meat quality traits among five genotypes of chicken. *Poultry Science*, 88(10), 2212–2218.
- Yamane, T. (1973). *Statistic: an introductory analysis*. (3rd ed.) New York: Harper and Row.

Research article

Supply chain of native chicken: Case study in Nakhon Sri Thammarat Province

Jareewan Chankong^{1*} Napapach Chuaychu-noo¹ and Praphot Maliwan¹

¹*Faculty of Agriculture, Rajamangala University of Technology Srivijaya, Thung Song, Nakhon Sri Thammarat, 80110*

ARTICLE INFO**Article history**

Received: 7 July 2022

Revised: 9 October 2022

Accepted: 21 October 2022

Online published: 21 November 2022

Keyword

Supply chain

Native chickens

Collectors

Consumers

ABSTRACT

This study aimed to characterize the production potentials, marketing and supply chain of native chickens in Nakhon Sri Thammarat Province. Data were collected from a sample group consisting of 400 native chicken farmers, 20 native chicken collectors, 20 wholesale merchants, 30 retail merchants and 30 restaurant operators including 400 consumers by using the questionnaire. The results of this study revealed that most of the native chicken farmers prefer raising their native chickens in the free range system and semi - free range system. The popular breeds are Dang chicken, Naked neck chicken, Srivijaya chicken, Chee chicken and Betong chicken. The raising period is about 16 weeks per production cycle. The average body weight is about 1.5 kg/head. It was found that the sample of native chicken farmers in Nakhon Sri Thammarat Province popularly distributed in the form of live chickens. The average selling price is 70 - 80 baht per kilogram. While the distribution channel showed that the farmers preferred selling native chickens to merchants in the local area. Additionally, the structure of the native chicken market approached an oligopoly market with the same or similar products and the pricing power depends on the native chicken collectors and the wholesale merchants. The study of the native chicken supply chain in Nakhon Sri Thammarat Province showed that the native chicken supply chain in Nakhon Sri Thammarat Province consists of the farmers who raise native chickens, which are both operated as a smallholder farmer and group of network, live native chickens collectors, wholesaler/retailer of slaughtered chicken which may be the same person, entrepreneurs or restaurant operators and the final consumers. The results if this study could be useful for further development of native chicken production of the community.

*Corresponding author

E-mail address: jareewan.rmutsv@gmail.com (J. Chankong)

Online print: 21 November 2022 Copyright © 2022. This is an open access article, production, and hosting by Faculty of Agricultural Technology, Rajabhat Maha Sarakham University. <https://doi.org/10.14456/paj.2022.20>